

piše :::: SONJA HOFFMAN/VLM

Za nekoliko će mjeseci u novu, zelenu zgradu pedijatrije KBC-a Zagreb stići tandemski spektrometar masa – aparat kroz koji će već dogodine, u sklopu proširenog programa nacionalnog dojenačkog probira, prolaziti kapljice krvi svake bebe rođene u Hrvatskoj. Riječ je o uređaju koji stoji 1,8 milijuna kuna i koji se u svrhu probira već dugo koristi u Americi i na zapadu Europe, prije četiri mjeseca kupila ga je i susjedna Slovenija, a naša će ga zemlja dobiti zahvaljujući trogodišnjoj dobrotvornoj akciji dm-a. Tako će kapljica osušene krvi na laboratorijskom papiru uzeta iz pete novorođenčeta uskoro i u Hrvatskoj biti dovoljna za rano otkrivanje i početak liječenja više od 20 podmuklih, rijetkih i često za život opasnih metaboličkih bolesti.

Razbijanje molekula na ione

Uređaj se sastoji od dva spojena spektrometra masa i softverske baze podataka koja omogućuje da se u krvi djeteta odredi količina amino ili masnih kiselina te acil-karnitina. Ti spojevi produkt su svakog metabolizma ili izmjene tvari koje čovjek unosi hranom, poput bjelanjčevina, masti ili šećera, a njihove količine u krvi mogu upozoriti na metaboličke poremećaje. Zbog toga je važno da se test napravi odmah u prvim danima života djeteta koje je počelo jesti.

– Suhu kapljicu krvi koja iz rodilišta stigne u laboratorij najprije uz pomoć kemikalija vratimo u tekuće stanje – objašnjava prof. Ksenija Fumić, specijalist medicinske biokemije sa zagrebačkog KBC-a. Potom se tekuća kapljica krvi, u obliku spreja, rasprši u prvi dio aparata koji je već podešen da izolira određenu amino ili masnu kiselinu. – Iz raspršenih čestica krvi izdvojena aminokiselina “odlazi” u vakuumirani prostor kojim “vladaju” silnice elektromagnetskog polja, pa se pod njihovim utjecajem lanci kiselina razbijaju na molekule različitih masa i naboja – otkriva prof. Fumić. Razbijene molekule tada odlaze u središnji dio uređaja, malu “plinsku komoru”. – U komori plin lupa u molekule i mrvli ih na još sitnije čestice, ione, iz kojih onda detektor povezan s bazom podataka mjeri pokazatelje eventualnih poremećaja u krvi bebe – ističe. Ipak, naglašava prof. Fumić, rezultati koje ovaj uređaj daje samo su pokazatelj da bi neka beba mogla imati ili kasnije tijekom života razviti neku od metaboličkih bolesti na koju je testirana, a da bi se ona i dokazala, potreban je cijeli niz daljnjih pregleda i pretraga. – Vrlo važan segment cijelog po-

U KBC ZAGREB STIŽE UREĐAJ KOJI VEĆ KOD BEBA UPOZORAVA NA OPASNOST DA IMAJU METABOLIČKE POREMEĆAJE

KAP KRVI ZA OTKRIVANJE 20 BOLESTI

Aparat za dojenački probir određuje količinu **amino i masnih kiselina**. Djeca s povišenim vrijednostima ići će na daljnje pretrage, a to im može spasiti život

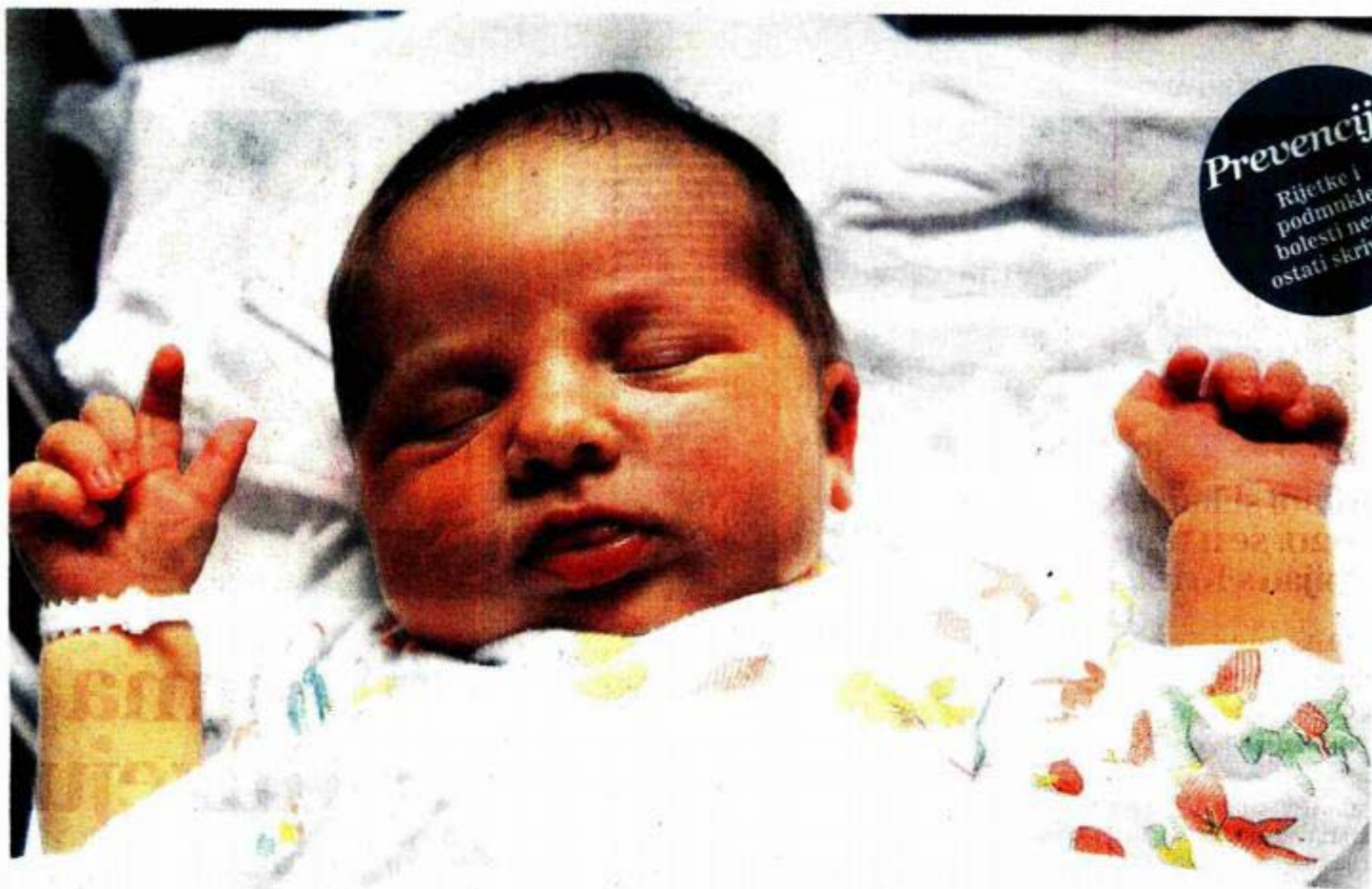
1,8

milijuna kuna stoji tandemski spektrometar masa. Na tržištu je nekoliko modela, a u tijeku su pregovori o kupnji aparata koji će u travnju stići na pedijatriju KBC-a

stupka je određivanje donje i gornje granice parametara koji su specifični za svako podneblje jer koncentracije koje bi mogle uputiti na poremećaje nisu iste za bebe rođene u Hrvatskoj ili Finskoj – upozorava i dodaje da naše stručnjake taj posao tek očekuje.

Teška moždana oštećenja

Kada uređaj stigne u posebno opremljen novi laboratorij, djelatnici će i na obuku u Americu, ali je nužno postići konsenzus struke i javnosti o tome na koje će se od 550 metaboličkih rijetkih bolesti testirati novorođenčad jer, ističe prof. Fumić, otkrivanje i najmanje mogućnosti da bi dijete moglo imati neku od njih vrlo je stresno za roditelje i cijelu obitelj. – Treba naglasiti da rezultati iščitani iz ovog uređaja sa sobom nose i rizik lažno pozitivnih ili pokazatelja bolesti koje se tijekom života nikada neće razviti – kaže prof. Ivo Barić s Klinike za pedijatriju KBC-a Zagreb. Stoga je, smatra, ključno probir ograničiti na one bolesti koje se nakon otkrivanja mogu liječiti. Dosad je Hrvatska novorođenački probir

Prevenција

Rijetke i
podmnlke
bolesti neće
ostati skrivene

radila na dvije metaboličke bolesti, fenilketonuriju i hipotireozu (oslabljen rad štitne žlijezde, op. a.), no tu su i druge bolesti koje su, zato što nismo posjedovali ovako osjetljiv uređaj, ostajale neotkrivene i u djece uzrokovale teška moždana ili neurološka oštećenja, a u najtežim slučajevima čak i smrt. – Riječ je o bolestima čiji se simptomi javljaju naglo, i to tijekom prvih tjedana života bebe, pa naizgled zdravo rođeno dijete vrlo brzo može doći do tako teškog stadija bolesti da mu je ugrožen i život – objašnjava prof. Barić. A da su bolesti otkrivene, takav bi ishod liječnici u većini slučajeva spriječili vrlo jednostavnim metodama liječenja. – Metabolički poremećaji ne liječe se nekim posebno skupim lijekovima jer je dovoljno otkriti koja se od aminokiselina ili masti u organizmu ne razgrađuje pravilno i djetetu propisati odgovarajuću dijetu – otkriva prof. Barić. Iako već ima na umu dvadesetak bolesti na koje će se djeca testirati, ističe da odluka neće biti laka jer Hrvatska u nedostatku mogućnosti probira i ne zna koje su od "izlječivih" metaboličkih bole-

sti najčešće. – To su podaci koji variraju od zemlje do zemlje, a do sada smo ih većinu imali u hrvatske djece, no s obzirom na to da smo uočivši neke pokazatelje krvi na testiranje slali u inozemne laboratorije, sigurno je da točnu pojavnost svake pojedine bolesti tek tijekom nekoliko godina testiranja treba utvrditi – ističe liječnik te dodaje da će i nakon konačne odluke o tome na koje će se bolesti raditi probir u djece uvijek ostati otvorena mogućnost izmjene.

Testiranje na tandemskom spektrometru masa trebalo bi početi dogodine. Stoji 70 kuna pa će konačnu odluku donijeti HZZO

Testiranje krvi jednog od godišnje oko 44 tisuće rođene djece na ovom aparatu stoji 70 kuna pa će konačnu riječ za njegovu upotrebu u svrhu nacionalnog probira ipak imati HZZO.

Koristit će se i za odrasle

– Dosadašnjim probirom, koji se provodi od 1978. godine na fenilketonuriju i onim koji je uveden 1985. na hipotireozu, do kraja 2009. liječnici su spriječili 370 slučajeva umne zaostalosti i tjelesnih oštećenja u djece – kaže akademik Željko Reiner, ravnatelj zagrebačkoga KBC-a. Probirom na tandemskom spektrometru masa, nada se, ta će brojka biti i 50 posto veća, a troškovi liječenja djece s tako teškim oštećenjima bit će izbjegnuti ili uvelike smanjeni.

– Aparat će se, osim za probir, koristiti i u druge kliničke svrhe, a među njima je svakako pomoć u određivanju uspjeha liječenja odraslih osoba koje imaju neku od nasljednih metaboličkih bolesti, ali i za analize nužne za postavljanje njihove dijagnoze – ističe prof. Reiner.